

СИСТЕМА ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ ЖИТОМРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*Тепляшина А.І., студентка 4 курсу
Распутна Т.А., ст. викладач кафедри екології, науковий керівник
Житомирський державний технологічний університет
м. Житомир, вул. Черняхівського, 103 Україна
anna_23_20@mail.ru*

Система моніторингу довкілля – це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля в Житомирській області, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки. Обласна система моніторингу довкілля є складовою частиною державної системи моніторингу довкілля, яка у свою чергу є складовою частиною національної інформаційної інфраструктури, сумісної з аналогічними системами інших країн.

Обласна система моніторингу довкілля – це відкрита інформаційна система, пріоритетами функціонування якої є захист життєво важливих екологічних інтересів населення регіону, збереження природних екосистем, відвернення кризових змін екологічного стану довкілля і запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям. Метою створення обласної системи моніторингу є підвищення ефективності управління екологічним станом області за рахунок: 1) інтеграції екологічної та екологічно-значущої інформації, що надходить від суб'єктів моніторингу довкілля; 2) аналізу екологічного стану довкілля та прогнозування його змін; 3) підвищення оперативності та якості інформаційного обслуговування користувачів на всіх рівнях; 4) підвищення якості обґрунтування природоохоронних заходів у галузі охорони довкілля, раціонального використання та відтворення природних ресурсів Житомирської області, ефективності їх здійснення; 5) розвитку міжнародного співробітництва.

Створення і функціонування обласної системи моніторингу ґрунтується на принципах: узгодженості нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення, сумісності технічного, інформаційного і програмного забезпечення складових частин; інтеграції даних еколого-інформаційних систем Житомирської області; систематичності спостережень за станом довкілля та техногенними об'єктами, що впливають на нього; своєчасності отримання, комплексності оброблення та використання екологічної інформації, що надходить і зберігається в системі моніторингу; об'єктивності первинної, аналітичної і прогнозної екологічної інформації та оперативності її доведення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, засобів масової інформації, населення Житомирської області.

Завданням системи моніторингу є: організація систематичних спостережень за станом складових довкілля; виявлення ступеня антропогенного впливу на довкілля та здоров'я населення, факторів та джерел такого впливу; виявлення зон підвищеної екологічної небезпеки; розробка критеріїв допустимих та критичних рівнів впливу на природне середовище; організація моніторингу відгуку біоти на антропогенний вплив; оцінка екологічного, економічного та естетичного збитків від техногенного та антропогенного навантаження; прогнозування стану довкілля та його змін; обґрунтування пріоритетів природоохоронної діяльності (обґрунтування та розробка природоохоронних управлінських рішень).

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», постанови Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 року № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля», затверджено розпорядженням голови облдержадміністрації «Положення про обласну систему моніторингу довкілля» від 26.01.05 №14. В Положенні визначені суб'єкти обласної системи моніторингу довкілля, до яких належать: організації, що здійснюють координацію та контроль проведення природоохоронних заходів та природоохоронної діяльності у цілому на підвідомчій їм території, дотримання вимог природоохоронного законодавства і приймають управлінські рішення; організації, що здійснюють спостереження за станом навколишнього природного середовища та державний санітарний нагляд об'єктів, які спричиняють антропогенний вплив на довкілля. Основними завданнями суб'єктів системи моніторингу є:

- довгострокові систематичні спостереження за станом довкілля;
- аналіз екологічного стану довкілля та прогнозування його змін;
- інформаційно-аналітична підтримка прийняття рішень у галузі охорони довкілля, раціонального використання та відтворення природних ресурсів;
- інформаційне обслуговування органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також забезпечення екологічною інформацією населення області, заінтересованих установ і організацій.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17.11.2001 №1551 «Про утворення міжвідомчої комісії з питань моніторингу довкілля» затверджено розпорядженням голови

облдержадміністрації від 13.02.08 № 43 «Положення про обласну міжвідомчу комісію з питань моніторингу довкілля у новій редакції та нового складу обласної міжвідомчої комісії з питань моніторингу довкілля». Обласна міжвідомча комісія з питань моніторингу довкілля є консультативно-дорадчим органом при облдержадміністрації для координації діяльності суб'єктів регіональної системи моніторингу довкілля, розгляду поточних питань, пов'язаних з проведенням моніторингу довкілля на основі державної, регіональної та відомчих програм моніторингу довкілля. До складу Комісії входять керівники (заступники) місцевих органів виконавчої влади, обласних установ, організацій та підприємств що є суб'єктами системи моніторингу довкілля Житомирської області. Для підвищення ефективності та контролю роботи обласної міжвідомчої комісії з питань моніторингу довкілля за напрямками моніторингу навколишнього природного середовища при обласній міжвідомчій комісії з питань моніторингу довкілля утворені постійно діючі секції: 1) секція моніторингу атмосферного повітря; 2) секція моніторингу поверхневих вод суші і підземних вод; 3) секція моніторингу земельних ресурсів; 4) секція контролю і поведження з відходами; 5) секція моніторингу лісового фонду.

Комісія відповідно до покладених на неї завдань: 1) аналізує і координує діяльність суб'єктів моніторингу та інших місцевих органів державної виконавчої влади щодо створення та функціонування системи моніторингу, здійснення заходів, передбачених регіональною програмою моніторингу довкілля в Житомирській області; 2) готує та розглядає пропозиції щодо вдосконалення роботи системи моніторингу довкілля, взаємодії РІАЦ Житомирської області та суб'єктів моніторингу, нормативно-правової бази, впровадження результатів науково-дослідних, дослідно-конструкторських, проектно-конструкторських і технологічних робіт з питань створення, функціонування та вдосконалення системи моніторингу.

Державне управління охорони НПС в Житомирській області відповідно до постанови КМУ від 30.03.1998р. № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля» забезпечує організаційну інтеграцію суб'єктів обласної системи моніторингу довкілля, методологічне і метрологічне забезпечення складових частин і компонентів системи, координацію дій щодо побудови системи моніторингу, оперативне управління інформацією системи. Суб'єкти обласної системи моніторингу довкілля, місцеві органи виконавчої влади, підприємства, установи та організації незалежно від їх підпорядкування і форм власності повинні узгоджувати з Державним управлінням охорони навколишнього природного середовища в Житомирській області розроблені плани заходів щодо спостереження за станом екологічно небезпечних об'єктів, запобігання екологічно небезпечній виробничій, господарській та іншій діяльності, здійснювати оперативне управління інформацією, одержаною на усіх рівнях функціонування системи моніторингу довкілля області.

Підприємствами Житомирської області активно ведеться гірничодобувна діяльність і тому, впровадженні та застосування системи гірничо-екологічного моніторингу, важливий аспект природоохоронної діяльності. Система гірничо-екологічного моніторингу ґрунтується на ряді базових положень: система повинна бути відкритою для використання її в якості елемента системи більш високого рівня і у той же час допускати використання у своєму складі підсистем більш низького рівня; система повинна охоплювати всі гірничі підприємства, які перебувають у межах адміністративно-територіальної одиниці – району (це дає ряд переваг як в організації збору необхідної інформації про сумарний вплив цих підприємств на навколишнє середовище, так і в ефективності реалізованих природоохоронних заходів); інформаційною основою системи гірничо-екологічного моніторингу є банк даних природо-кліматичних умов гірничопромислового району і характеру впливу гірничого виробництва на навколишнє середовище (для цього повинні бути визначені показники, що характеризують: стан, використання та охорону водного басейну (запаси і якість води, водоспоживання, обсяг скинутих стоків, їх забруднення й очищення; стан, забруднення і охорону повітряного басейну (забруднення гірничим підприємством, характеристика заходів щодо захисту атмосфери; стан, використання і охорону земельних ресурсів; використання надр; утворення, наявність, видалення та використання промислових відходів.

Частина цих показників може бути отримана за даними статистичної звітності та з екологічних паспортів гірничих підприємств, а для визначення інших повинні використовуватися дані гірничо-екологічного моніторингу. У процесі гірничо-екологічного моніторингу проводяться вимірювання, накопичення та статистична обробка даних про розміри показників по кожному з наведених видів забруднення. При організації гірничо-екологічного моніторингу необхідно враховувати, що цехи і виробництва, які входять до складу гірничого підприємства, виявляють різні види впливу на навколишнє середовище, а кожний елемент біосфери зазнає сумарному впливу різних джерел. Тому стосовно до об'єктів гірничого виробництва спостережливі системи створюються на кожному об'єкті, відповідно до властивих йому видів впливу на елементи біосфери. Організацію системи моніторингу по об'єктах гірничого виробництва залежно від видів впливу необхідно розглядати за джерелами екологічного впливу, оскільки кожне джерело може мати декілька видів впливу на елементи біосфери.